

1. Просте заперечення:
 - заперечна частка + дієслово;
 - заперечне слово + дієслово.
2. Подвійне передієслівне заперечення:
 - заперечне слово + заперечна частка + дієслово.
3. Подвійне повне заперечення:
 - заперечна частка + дієслово + заперечне слово.
4. Посилене форклусивами заперечення:
 - заперечна частка + дієслово + форклусив.
5. Післядієслівне заперечення:
 - дієслово + форклусив.

Таким чином можна підсумувати, що повний цикл розвитку, тобто вживання після дієслівного заперечення, серед інших романських мов, пройшла французька мова, проте не можна стверджувати, що схема остаточно закріпилася і розвиток заперечення у французькій дійшов кінця. Перспективою нашого подальшого наукового пошуку є розвиток заперечення в іспанській мові, який ми розглянемо окремо.

Література:

1. Есперсен О. Философия грамматики / О. Есперсен. – М.: Изд-во иностр. лит-ры, 1958. – 404 с.
2. Camus Bergareche B. Negación doble en la Romania: un cambio santático [Електронний ресурс] / Bruno Camus Bergareche. – P. 11–28. – Режим доступу до статті: <http://revistas.ucm.es/index.php/RFRM/article/viewFile/RFRM8788110011A/130>
3. Croft W. The evolution of negation / Wiliam Croft // Journal of Linguistics: Cambridge University Press, 1991. Vol. 27(1). P. 1–27.
4. Dryer M. S. Universals of negative position / S. Matthew Dryer // Studies in syntactic typology [ed. M. Hammond, E. Moravchik, j. Wirth]. – Amsterdam: John Benjamins, 1988. – P. 93–124.
5. Haspelmath M. Indefinite pronouns / Martin Haspelmath. – Oxford: Oxford University Press, 1997. – 364 p.
6. Jespersen O. Negation in English and other languages. – København: Bianco Lunos Bogtrykkeri, 1917. – 151 p.
7. Martins A. M. Aspectos da negação na história das línguas românicas (Da natureza de palavras como nenhum, nada, ninduem) / Ana Maria Martins // Actas do XII Encontro des Associação Portuguesa de Linguística [ed. I. Castro]. – Lisboa: Associação Portuguesa de Linguística, 1996. – P. 179–210.
8. Posner R. Double negative, negative polarity and negative incorporation in Romance: A historical and comparative view / Rebecca Posner // Transactions of the Philological Society 82(1), 1984. – P. 1–26.
9. Schwegler A. Word-order changes in predicate negation strategies in Romance languages / Armin Schwegler // Diachronica (Vol. 5) [ed. J. Benjamins Publishing Company], 1988. – P. 21–58.
10. Sintaxis histórica de la lengua española. Primera parte: La frase verbal. – México: FCE, UAM. Vol. 1. CXXVI, 2006. – 1404 p.
11. Willis D. Comparing diachronies of negation / David Willis, Christopher Lucas, Anne Breitbarth // The History of Negation in the Languages of Europe and the Mediterranean. – NY: Oxford University Press, 2013. – P. – 1–50.

УДК 811.111'373.2

Ю. В. Глюдзик,

Ужгородський національний університет, м. Ужгород

СТРУКТУРНО-ЕТИМОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛЬНОЇ ПОЕТОНІМІЇ ФЕНТЕЗІЙНОГО ЦИКЛУ «THE CHRONICLES OF NARNIA» К. С. ЛЬЮІСА

Стаття присвячена вивченню походження та формальних рис реальних поетонімів. Проаналізовано три семантичні класи власних назв цього типу: антропо-, зоо- та міфопоетоніми. Описано ключові граматичні ознаки, виведено основні структурні моделі реальної поетонімії та встановлено взаємозв'язок між їхньою етимологією, закладеним змістом та представленням у творі.

Ключові слова: поетична ономастика, реальна поетонімія, поетонім, ідіолект, етимологія, структурна модель.

Статья посвящена изучению происхождения и формальных характеристик реальных поетонимов. Проанализированы три семантические классы имен этого типа: антропо-, зоо- и мифопоетонимы. Описаны ключевые грамматические признаки, выведены основные структурные модели реальной поетонимии и установлена взаимосвязь между их этимологией, содержанием и репрезентацией в тексте.

Ключевые слова: поэтическая ономастика, реальная поетонимия, поетоним, идиолект, этимология, структурная модель.

The article is devoted to the problem of nature and formal features of real poetonims. The issue in question has been viewed in details and thoroughly investigated by prominent linguists, such as L. Belei, L. Lytvyn, W. R. Maurer. Despite the scientific interest it arises, the matter of choice of real poetonimy to be represented in text is highly controversial and topical. The newness of the investigation is predetermined by the necessity for formal description of peculiarities of real poetonims within the scope of a fictional piece. A famous British series of fantasy novels «The Chronicles of Narnia» has been chosen as a material, whereas its real poetonims indicating the names of the characters serve as an object of the research being conducted. Three semantic classes of poetonims that represent the names of people, mythological creatures and animals have been viewed from the point of view of their etymology, structure and grammatical appearance in the chosen text with regard to their share in the author's idiolect. The investigation has shown that the typical structure patterns of the author's real poetonims are name, identifying element + surname, identifying element. The article considers the anthropoetonyms that are characterised by typical nounal case forms and special syntactical forms of adress and are not marked by any means of affixation. The group of real zoopoetonyms is represented by pair names with clear etymology and compound structure, whereas the semantic group of real poetonims that indicate mythological creatures are characterised by simple and stable form. The analysed real poetonims have proved to be textually motivated, structurally diverse, etymologically rich and possessing a wide variety of grammatical forms.

Key words: literary onomastics, real poetonimy, poetonym, idiolect, etymology, structural pattern.

Сучасний етап розвитку ономастики, і, зокрема, поетичної ономастики, позначений інтенсивним підкріпленням новими дослідженнями у цьому напрямку. Особлива увага науковців зосереджується на вивченні змістового наповнення,

функціонування та словотвірних особливостей різних типів власних назв на рівні художніх творів. Проблема вмотивованості вибору автором реальних онімних утворень для введення у художній твір, незважаючи на суттєву кількість вітчизняних та іноземних розвідок, де це явище розглядається в ракурсі етимології та формального представлення (Белей Л. О. [1], Сколоздр О. Р. [3], Литвин Л. В. [2], Маурер В. Р. [4], Віндт-Вал Б. [5]), й досі залишається дискусійною. Зважаючи на багату природу та поліфункціональність поетонімів, дослідження їхньої реальної частини передбачає аналіз походження, змістового наповнення та структурних рис цих усталених власних назв, що і визначає **актуальність** даної статті.

Новизна дослідження зумовлена потребою опису формальних ознак реальної поетонімії у аспекті художнього твору та перспективністю вивчення їх як важливого елементу авторського ідіолекту, який наразі викликає все більший інтерес у вчених-лінгвістів.

Метою статті є висвітлення структурно-етимологічних рис реальних поетонімів та з'ясування їхньої значущості у загальній поетонімосфері матеріалу дослідження. **Ілюстративним матеріалом** обрано фентезійний цикл повістей «The Chronicles of Narnia» К. С. Льюїса, а **об'єктом** аналізу слугували власні назви на позначення персонажів (характопоетоніми), відібрані автором з реальної онімії.

Група реальної характопоетонімії представлена 24 власними назвами. До неї відносимо власні назви узвичаєного типу, структурно варіативні, з численними складовими типами та багатою етимологією, що виступають вагомою рисою авторського ідіолекту. У досліджуваному циклі повістей ця група реального поетонімікону представлена іменуваннями на позначення людей (11 одиниць), тварин (2 власні назви) та міфологічних істот (11 власних назв).

Перша група, **реальні антропоетоніми**, репрезентує іменування людей Льюїсової сучасності. Сюди належать як англомовні власні назви, так і запозичені з інших мов іменування. Типовими рисами поетонімів такого типу є апокопа та використання автором повної і демінутивної форм реальних власних назв. Запозичення повної форми з існуючих мов представлені у чотирьох видах: *ім'я*, *ім'я+прізвище*, *ідентифікуючий елемент + прізвище*, *ідентифікуючий елемент*. У всіх власних назвах письменник використовує притаманні онімам кореневі морфеми, не наділяє їх жодними афіксальними засобами, тим самим залишаючи їх у первинній реально вживаній формі. Щодо граматичних особливостей власних назв цієї групи, їхньою провідною рисою є частотне використання у функції синтаксичного явища звертання та усталене вживання у називному та присвійному відмінках, що підтверджує приналежність цих власних назв до іменників. Щоправда, один раз зустрічається й «нетипова» для англійської мови форма родового відмінку без жодних формальних ознак – ані « ' », ані « 's ». Таке одноразове ненормативне вживання не трактується нами, як особливість або тенденція Льюїсового ідіолекту, однак вирізняє формальне представлення поетоніма. Загальна характеристика поетонімів цієї групи ілюструє граматичну подібність та схоже вживання цих власних назв з їхніми реальними відповідниками, що свідчить про задум автора максимально наблизити антропоетоніми повістей до читачів.

Основу цих реальних антропоетонімних одиниць складають однокомпонентні іменування (модель *ім'я*). Така традиційна для художніх творів модель використовуються для іменування персонажів реального світу, що протиставляються нарнійським мешканцям, які у повістях наділені індивідуально-авторськими поетонімами. Два інші структурні типи (*ідентифікуючий елемент+прізвище*, *ідентифікуючий елемент*) автор застосовує, обираючи імена також для людей, але вже для тих, хто стає невід'ємною частиною уявного, неземного світу країни Нарнії, хто досягає більшого і стає тут на щабель вище від інших земних мешканців.

Найчастіше вживаним у групі реальних антропоетонімів є ім'я **Peter** (412 випадків уживання). К. С. Льюїс дає етимологічно прозоре ім'я одному з ключових персонажів, що означає «камінь», «скеля» (від латинського *petrus* [12]) та містить кононати сему «міцний». Письменник усталено використовує цю власну назву у повній формі, напротивігу іншим рівнозначним персонажам, які наділені як усіченими, так і демінутивними еквівалентами. Що характерно, ця власна назва 25 разів використовується К. С. Льюїсом у формі звертання, і у всіх цих випадках звертаються так до нього тільки члени сім'ї і ніхто з нарнійських мешканців. Таке її формальне огранювання вказує як на вік денотата (він був найстаршим з-поміж дітей, які потрапляють у уявний світ), так і його поважний соціальний статус, підтвердження чому відображене у його численних культурно-маркованих інваріантах.

Не менш лінгвістично привабливою є і власна назва **Lucy** (717 прикладів використання), що виступає дериватом латинського *lux* – «світло» [там само]. У світлі подій, описаних на сторінках повістей, це значення можна видозмінити на «просвітлену»: «*But no one except Lucy knew that as it [albatross] circled the mast it had whispered to her, «Courage, dear heart,» and the voice, she felt sure, was Aslan's, and with the voice a delicious smell breathed in her face*» [11, с. 511]. Ця власна назва представлена у творі у обох іменникових відмінках, як називному, так і присвійному, що цілком відповідає її реальному вживанню: «*Lucy was going to boarding school for the first time*» [6, с. 317], «*The sunlight was falling across Lucy's shoulders*» [11, 529]. Типовим є вживання цього поетоніма у формі звертання (12 випадків), що також є однією з провідних особливостей іменувань цього класу: «*I'll give you my cabin of course, Lucy, but I'm afraid we have no women's clothes on board*» [там само, с. 430].

Антропоетонім **Susan** (257 випадків уживання), для іменування ще однієї сестри цієї сім'ї, також взяте автором із реальної антропонімії, воно є поширеним і в просторовому, і в часовому вимірах. Ця власна назва є типовим для англійської повним іменуванням, що в свою чергу є усіченою формою імені *Susanna*, яке походить від єгипетського *ssn* – lotus flower [12]: «*And Susan (who had always been the beauty of the family) came home from America*» [11, с. 496]. Ця апокопа теж широко представлена у синтаксичній формі звертання (6 прикладів), що є проявом особливості Льюїсового ідіолекту: «*That's my fear, Susan,» said Edmund*» [7, с. 237].

У структуру оповіді повістей введено ще одного брата з цієї сім'ї – підлітка з доволі ординарним англійським іменем **Edmund** (556 прикладів). Варто зазначити, що це просте з точки зору структури ім'я 5 разів вживається у формі звертання, має староанглійське коріння та значить «prosperity-protector» [12] – ані асоціацій, ані прив'язки до описаних у циклі подій, однак із власним контекстуально зумовленим, дидактичним призначенням. Однокомпонентний антропоетонім **Digory** з інваріантами **Professor Kirke** та **Professor** (365 прикладів, з яких 5 – звертання) є також типовим англійським іменем і представлений у звичній для англомовного читача формі. Однак, слід зазначити, що саме цей поетонім наділений немаркованою присвійною формою *Digory thoughts* [9, с. 17], що, можливо, є результатом фонетичного явища регресивної асиміляції, яка не знаходить свого належного відображення у родовому відмінку цієї власної назви.

Поруч із повними формами поетонімів цього типу, К. С. Льюїс активно використовує і їхні усічені варіанти – апокопи, всі приклади яких є синтаксично вираженими у формі звертання: «*A jolly good hoax, Lu,» he said as he came out again*» [8, с. 121], «*I never thought of that, Su,» said Peter*» [там само, с. 135]. Власні назви **Ed** (1 випадок), **Lu** (4 приклади), **Su** (1 випадок уживання), також запозичені автором з реального антропонімікону, є пестливою усіченою альтернативою їхніх повних

іменувать. Зустрічається і демінутивна форма *Susie* (одноразово), що, разом із іншими зменшувальними інваріантами, виступає яскравим маркером поетонімії жанру фентезі.

У повісті «*The Silver Chair*» Льюїс створює образи вірних супутників воїнів, їхніх прудких скакунів і використовує **реальні зоопоемони**, імена-антоніми, імена-контрасти – *Coalblack* (6 прикладів) та *Snowflake* (4 випадки вживання). Етимологія цих власних назв на позначення тварин є прозорою, ці поетоніми передають характеристичні зовнішні риси своїх денотатів, а точніше, забарвлення : «*Steady, Coalblack! Softly now, Snowflake! You are not Forgotten*» [10, с. 638]. Ці двокомпонентні іменні утворення вводяться автором у твір у парі, що вирізняє їхнє формальне представлення з-поміж решти як реальних, так і індивідуально-авторських поетонімних утворень.

К. С. Льюїс не хетує і використанням імен богів та різноманітних міфічних істот (**реальні міфопоетоніми**), що у авторському баченні виступають повноправними власними назвами : *Dryad* (27 випадків вживання), *Bacchus*, *Satyr* (11 прикладів у обох випадках), *Sea Serpent* (9 одиниць), *Silenus* (6 прикладів), *Naiad* (5 випадків), *Werewolf*, *River-god*, *Dragon* (по 2 випадки вживання), *Androcles*, *Pomona* (одноразово). Перераховані власні назви репрезентують структурні моделі ім'я та онімизований апелятив. Усі ці міфопоетоніми мають просту структуру, автором не видозмінюються, характерні риси у функціонуванні не спостерігаються, а їхнє призначення має культурний характер.

Таким чином, можна підсумувати, що реальні власні назви циклу «*The Chronicles of Narnia*» займають вагоме місце у поетонімосфері твору. Висока частотність використання реальних поетонімів автором робить їх важливими складниками його ідіолекту, покликаних відображати його інтереси та вподобання, унікальність його мовного стилю. Реальній характер поетонімії досліджуваного циклу повістей притаманні варіативні структурні моделі, прозора етимологія та особливі граматичні риси.

Література:

1. Белей Л. О. Нова українська літературно-художня антропонімія : проблеми теорії та історії / Л. О. Белей. – Ужгород, 2002. – 176 с.
2. Литвин Л. В. Ономастична система художньої прози (на матеріалі французьких романів XXI – XX століть) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук : спец. 10.02.05 «Романські мови» / Л. В. Литвин. – Київ, 2006. – 17 с.
3. Сколоздра О. Р. Онімна та апелятивна номінація осіб і малій прозі Івана Франка : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук : [спец.] 10.02.01 «Українська мова» / Сколоздра Олеся Романівна ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2009. – 18 с.
4. Maurer W. R. Trends in Literary Scholarship German Onomastics : An Overview / W. R. Maurer // *The German Quarterly*, 1983. – Vol. 56. – No. 1. – P. 89-105.
5. Windt-Val B. Personal Names and Identity in Literary Contexts / B. Windt-Val // *Oslo Studies in Language. Names and Identities* / [ed. Botolv Helleland, Christian-Emil Ore, Solveig Wikstrøm]. – Oslo, 2012. № 4 (2) – P. 273–284. – ISSN 1890-9639.
6. Lewis C. S. Prince Caspian // *The Chronicles of Narnia* / C. S. Lewis. – London : HarperCollins Publishers, 2010. – P. 311–418.
7. Lewis C. S. The Horse and His Boy // *The Chronicles of Narnia* / C. S. Lewis. – London : HarperCollins Publishers, 2010. – P. 199–310.
8. Lewis C. S. The Lion, the Witch and the Wardrobe // *The Chronicles of Narnia* / C. S. Lewis. – London : HarperCollins Publishers, 2010. – P. 107–198.
9. Lewis C. S. The Magician's Nephew // *The Chronicles of Narnia* / C. S. Lewis. – London : HarperCollins Publishers, 2010. – P. 7–106.
10. Lewis C. S. The Silver Chair // *The Chronicles of Narnia* / C. S. Lewis. – London : HarperCollins Publishers, 2010. – P. 543–664.
11. Lewis C. S. The Voyage of the Dawn Treader // *The Chronicles of Narnia* / C. S. Lewis. – London : HarperCollins Publishers, 2010. – P. 419–542.
12. Online Etymology Dictionary [Electronic resource]. – Available from : <http://www.etymonline.com>.

УДК 811.14'02'367.625.4

М. Ю. Гнатишак,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ШЛЯХИ КОМПЕНСАЦІЇ ЕЛІПТОВАНИХ НЕФІНІТНИХ ФОРМ ДІЄСЛОВА У ТЕКСТАХ ТРАГЕДІЙ СОФОКЛА «АНТИГОНА» ТА «ЦАР ЕДИП»

Розглянуто шляхи компенсації еліптованих елементарних синтаксем, виражених нефінітними формами дієслова. Визначено компенсаторні мінімальні синтаксичні одиниці та синтаксичні одиниці-конструкції у діалогічних партіях досліджуваних трагедій. Проаналізовано формально-синтаксичні та семантико-синтаксичні зв'язки між еліптованими та компенсаторними одиницями та особливості перерозподілу комунікативної інформації між ними у ситуативному мовленні.

Ключові слова: еліпсис, нефінітна форма дієслова, інфінітив, дієприкметник, зміщення логічного наголосу, компенсація, мінімальна синтаксична одиниця, синтаксична одиниця-конструкція.

Рассмотрены пути компенсации эллиптированных элементарных синтаксем, выраженных нефинитными формами глагола. Определены компенсаторные минимальные синтаксические единицы и синтаксические единицы-конструкции в диалогических партиях исследуемых трагедий. Проанализированы формально-синтаксические и семантико-синтаксические отношения между эллиптированными и компенсаторными единицами и особенности перераспределения смысловой информации между ними в ситуативной речи.

Ключевые слова: эллипсис, нефинитная форма глагола, инфинитив, деепричастие, смещение логического акцента, компенсация, минимальная синтаксическая единица, синтаксическая единица-конструкция.

Ways of the compensation of ellipsis of the verb infinitive forms have been distinguished. The compensatory minimal syntactic items and the syntactic items-constructions have been determined. The formal syntactic and the semantic syntactic links between the elliptical and the compensatory items have been analyzed. The peculiarities of the informational redistribution between these items in the situational speech have been examined.

Key words: ellipsis, verb infinitive form, infinitive, participle, transfer of the logical accent, compensation, minimal syntactic item, syntactic item-construction.